

Slaměné vdovy: Žena vězně

Autorka: Dagmar Misařová (2022)

Opavská rodačka Lucie, máma tří dcer, dnes obětavě pečuje o staré lidi. Co před léty prožila, a jaká rozhodnutí učinila, když její muž po deseti letech soudů nastoupil k sedmiletému výkonu trestu ve věznici Heřmanice v Ostravě? Vydržel jejich vztah? Kvůli ženám, které se dostávají do stejně nelehké situace dnes, se rozhodla paní Lucie vyprávět svůj příběh. Aby jim pomohla svými radami a zkušenostmi. Při natáčení Dokuseriálu Slaměné vdovy několikrát zažila dějá vu. (ČRo)

Dagmar Misařová je redaktorkou ostravského Českého rozhlasu. Její pořady znají rozhlasoví posluchači u nás i v zahraničí. S rozhlasovým mikrofonem se přátelí přes více než čtyři desetiletí a za svá rozhlasová "nej" považuje chvíle při natáčení rozhlasových dokumentů, reportáží a kompozic v terénu. Je matkou tří dětí a těší ji i role babičky.

Studentský dramaturgický tým k výběru tohoto snímku:

Představovali jste si někdy, že by musel váš partner do vězení? Zůstali byste s ním i nadále, nebo byste ze vztahu odešli? A hlavně... Jak byste tuto skutečnost vysvětlovali svému okolí a hlavně třem dcerám, které společně vychováváte? Svě o tom vypráví opavská rodačka Lucie, která se nevzdala snu po celistvé rodině a v audio dokumentu Žena vězně zavzpomíná na roky, kdy se svým mužem trávila společně chvíle za branami jedné z ostravských věznic.

Přepis debaty třetího poslechového večera Audiocafé z 28. března 2023.

Studentka 1:

Já začnu tím, co bylo asi nejvýraznější. Jak jste narazila na tu paní? Já jsem se nebyla moc schopná soustředit na to, jak je to koncipované, protože mi přišlo, že ona to držela na svých bedrech, kvůli tomu, jaká byla osobnost. Jak jste na ni narazila nebo jaká byla práce s ní?

D. Misařová:

Moc hezky jste řekla to slovo narazila. Žádný dokument neuděláte tak, že na někoho narazíte. Tedy může se to stát, pochopitelně. Toto byla ale úplně pragmatická záležitost, protože loni mně zavolal dramaturg a výborný dokumentarista Honza Herget, že se narodil požadavek stanice Dvojka. Zadání vycházelo z průzkumu, který říkal, že nejvíce Dvojku poslouchají ženy kolem 40-45 let. Zadání tedy znělo, abychom vymysleli něco nejen pro ty ženy, ale také o nich. Honza Herget potom přišel s nápadem: Žena, která je na život většinou sama. Tak jsme si dali asi dva měsíce, a pak jsme se setkali. Navrhla jsem mu asi patnáct témat: žena kamionáka, žena podnikatele a tak dál. On navrhl ženu alkoholika, narkomana a nebo ženu vězně. Dělat ženu narkomana a alkoholika jsem odmítla, protože to jsem dělala tisíckrát a je to velký problém. Já jsem věděla, že potřebuju dobrý příběh a hlavně kvalitní babu. Takže jsme se rozhodli dělat ženu vězně.

Půl roku jsem hledala a pak mě napadlo zavolat zakladateli ostravské linky důvěry, Svatopluku Antošovi, protože jsem si vzpomněla, že byl před lety šéfem postpenitenciární péče. To znamená, že se staral o vězně po výkonu trestu a pomáhal je uvádět zpět do života. A on mě úplně perfektně navedl. Poradil mi, abych se podívala do různých skupin na Facebooku. Skupina, kde jsem hledala, se jmenuje Mám chlapa v base. Na otázky žen tam odpovídal chlap, který je součástí vězeňské služby a radí jim, kam se mají obrátit s různými problémy. Takže tak jsem se naučila celý ten postup soudního řízení a vazební věznice a tak dále, zkrátka to, čím si ta žena vězně musí projít. Problém s hledáním té ženy byl v tom, že vás nikam nepustí. Přes kontakty jsem zjistila, že v opavské věznici není v současné době žádný ženatý vězeň, za kterým by chodila jeho žena. Do věznice Heřmanice jsem se nedostala vůbec. Nakonec jsem se k paní Lucii dostala přes svou nejlepší kamarádku. Na prvním setkání paní Lucie řekla, že nic dělat nebude. Postupně jsem si u ní ale získala důvěru, která je pro natáčení dokumentu nejdůležitější.

J. Hanák:

Mimochodem, jenom taková poznámka. Kolikrát se tady setkáváme s dokumenty, kde prostě přijde to téma a hned se točí. Tady vidíme příklad velmi poctivého hledání a práce, která trvá opravdu dlouho.

D. Misařová:

No, není to až tak poctivá práce. Kdybyste viděli, jak se celé mojí rodině ulevilo, že mamka konečně našla ženu vězně a už dá konečně pokoj.

Paní Lucii se mi tedy podařilo přesvědčit, že se jednou za dva týdny budeme potkávat. Čím si mě velmi získala a věděla jsem, že je to ta správná ženská, byl ten tah na branku a ta síla, kterou jsem u ní cítila. Podle statistik 90 procent žen nevydrží a od toho vězněného muže odejde. Já jsem Lucii říkala, abychom to natočily pro ty stovky žen, protože jinak to nemá smysl. Chtěla jsem, aby to byl jakýsi recept pro ostatní ženy, jak se orientovat v tom zmatku, protože když jsem si pročítala ty skupiny, tak to bylo čiré zoufalství.

Nakonec se mi, opět přes kontakty, podařilo domluvit tu nadstandardní návštěvu ve věznici, o které paní Lucie mluvila, ale ještě mi zbývalo ji přesvědčit, aby tam se mnou šla. Věděla jsem, že je zásadní se v dokumentu dostat do toho vězení. V tom vězení jsem byla ještě dva týdny předtím, abych si ověřila, jak a kde můžu točit.

Student 2:

Zajímá mě, proč v dokumentu nedostal prostor její muž? On nechtěl?

D. Misařová:

Tak je ten dokuseriál postavený, že je to příběh ženy. Je to pětadvacítka, což je takový hodně sevřený čas. Účel byl, aby tam dostala prostor žena, když je na život sama a v jakých situacích. Toto je vlastně první díl seriálu, potom byla žena muzikanta a nakonec žena kamionáka. Pro mě samozřejmě není problém najít populárního muzikanta, sportovce a podobně, horší je najít ty normální lidi. Myslím, že ten muž tam ani neměl co dělat. A hlavně, takhle paní Lucie svému muži o dokumentu nejdřív neřekla. Ona to opravdu udělala pro ty ženy, protože do těch věznic se nikdo nikdy nedostane, i já jsem měla problém se tam dostat.

Než jsme do věznice s paní Lucií šly, tak museli posílit služby strážců, všichni o tom věděli. Já jsem jenom trnula, aby to paní Lucie nevzdala.

Honza Herget z toho dokuseriálu udělal podcast, pro který platí trošku jiná pravidla. Takže když tam třeba Michal Žáček řekl „ty vole“, tak jsme to tam schválně nechali, aby se měli čeho chytnout. To mě naučil můj muž, režisér, že to je zásadní pravidlo, že na premiéře musíte udělat alespoň tři chyby, aby se kritika měla čeho chytnout. Pak jsme zjistili, že pro vysílání v Českém rozhlase to nejde, ale pro podcast to nevádí.

Po odvysílání, což bylo 9. září, mi paní Lucie volala a brečela. Tak jsem si myslela, že je průser, že už to manžel ví a je naštvaný. Ona mi ale říká, že jí Pavel (její muž) volal a řekl, že je jeho hvězda a že ani neví, jak si jí váží. A měli se prý dobře ten večer.

Ono je to takové zvláštní téma, třeba můj současný muž, filozof, vůbec neposlouchá moje věci, on vlastně rozhlas nenávidí. My jsme spolu 19 let a já bych mohla napočítat na prstech jedné ruky dokumenty, které ode mě slyšel. No ale tohle si poslechl a řekl, že se v tom moc neorientoval a pochopil to až ve chvíli, kdy to vysvětlila ta studentka, jeho dcera. Ona jako nejmladší, když vlastně pět let neměla doma tátu a doma jí říkali, že je v nemocnici. A ta dcera do toho dokumentu šla i kvůli těm dětem těch vězňů, protože ty to taky nemají jednoduché. Aby se vědělo, jakou zkouškou ten vztah projde, když je někdo z rodiny ve vězení. Veřejnost si vás hned onálepkuje: byl jsi ve vězení, tak už jsi pořád hajzl.

J. Hanák:

Dáši, mě zaujala jedna věc z formálního hlediska. Toto je příběh, kdy ten muž je dávno propuštěný, je to vlastně historie, kterou ta Lucie vypráví. Od začátku tam bylo, že jdete do toho kriminálu navštívit manžela, což byl ten aktualizací moment a vypadalo to, že ten manžel pořád sedí. Až po nějakém čase nám došlo, že tam už není, ale je to nějaká ilustrace. Jak jsi uvažovala o tom, jak to vlastně uchopíš?

D. Misařová:

Rádio je pro lidi s fantazií. Nemusíte nic říkat, jenom tam dáte ten zvuk a ono se vám to hned vybaví. Bylo pro mě velkou překážkou, že se to celé událo už před 12 lety. Ale vzhledem k tomu, že jsme se do toho prostředí dostaly a že je to zpráva pro desítky a stovky žen, je tam ten příběh a ono to hraje. Z toho celého příběhu si vytvoříte zprávu, kterou chcete poslat dál. To prostředí je nejdůležitější. Já jsem ten příběh už znala, takže jsem hledala ty možnosti těch prostředí, kde by se dalo točit. Když ho poprvé pustili ven, tak šli do té zoologické zahrady, kde se odehrává ten příběh, kdy on si uvědomuje, že mu utekly tři roky života jeho dcer, když si dávali ten závod. To je ten okamžik, který funguje, protože si to každý z nás umí představit. Potom bylo jasné, že musíme jít do toho vězení. Zpětně se to tedy dá udělat a vlastně tvoříte ten příběh znovu.

J. Hanák:

Mě to velmi zaujalo, protože je to nějaká stylizace, která se dala vytvořit i z ruchů, aniž bys do toho kriminálu šla.

D. Misařová:

Ona by mi to neřekla, musela to *déjà vu* zažít, jinak to z toho člověka nevytáhnete.

J. Hanák:

Je to dobrá inspirace pro všechny a nejenom studenty. Když vyprávím příběh, který se odehrál dávno, tak je tam určitá výhoda v tom, že ty lidi už to mají nějak zažitý a pojmenovaný, takže z toho můžou vzejít zajímavé výpovědi. Zároveň tam ale chybí to tady a teď. Takže se řeší, jak to tam dát, to tady a teď, aniž bych vytvářel úplný fake, že v tom kriminálu třeba ještě pořád je. Ty to tam neříkáš, ale nějakou dobu to tak vypadá, že tam pořád je.

D. Misařová:

Ten příběh vám nabídne možnost jít i do té minulosti, přestože ten příběh je současný pro ty posluchače, pro ty, co si to právě teď zažívají. To nejde nakamuflovat, že je to tady a teď.

J. Hanák:

Z toho, co jsi vyprávěla, je zjevné, že tam byla také obrovská spousta práce, která v tom dokumentu nakonec vůbec není. Kdy jsi vlastně poprvé zapla rekordér? Předpokládám, že to bylo nějaké osobní setkání.

D. Misařová:

Ne, první setkání jsem nenatáčela, to já nikdy nedělám. Protože původně to bylo myšleno tak, že to bude v anonymitě. A to je tak důvěrné a ona není žádný exhibicionista, právě naopak. Sešly jsme se ještě jednou na kafe a pak mě pozvala k sobě domů. Až potom svolila, že do toho půjde.

J. Hanák:

Mně se líbilo, že i ten střih byl hodně svižný, to byla taková ostravština i v tom střihu. To prostě jelo.

D. Misařová:

Taky proto to bylo o tři sekundy kratší. (smích)

J. Hanák:

Takže když to zjednoduším, tak jsi nejdřív poměrně důkladně mluvila s Lucií, na základě toho jsi získala spoustu informací o tom, o čem ten příběh je, a pak sis na základě toho namyslela, jak to udělat.

D. Misařová:

Přesně tak. Tím, že jsem ten příběh už znala, tak jsem si to natočila třeba ve dvou, ve třech formách, aby se mi to hodilo potom do té výpovědi. A pak jsem si vybírala.

J. Hanák:

Děkuji Dáši. Mimochodem, považuju za nesmírně osvěžující, že tady máme, když to tak řeknu, „starou rozhlasačku“, protože ty jsi v intenzivním kontaktu s rozhlasem. Už od svých desíti let, když jsi zpívala v dětském rozhlasovém sboru. Děkuji ti za tu zkušenost, kterou jsi nám předala, protože je to zkušenost velmi poctivé práce a i tak se dá dělat dokument. I když na začátku dostanete zadání a řeknete si: cože? A ono to jde. Jenom to chce pár měsíců nebo let.

M. Pouchlá:

Můžu na ten začátek navázat? Do jaké míry jsi měla volnost v tom, jak to zpracuješ, jak těch pětadvacet minut naplníš?

D. Misařová:

Volnost jsem měla absolutní. Ale musím říct, že jsme si na sebe ušili bič. Protože ta slaměná vdova, tedy žena, která je na život většinou sama, by se tam měla ukázat v situacích, kdy jí ten chlap chybí, kdy ho potřebuje. Já jsem říkala, no jo, ty brďo, ale já znám samé akční ženské. A původní nápad stanice Praha byl zelená vdova, což jsem nevěděla, co je. Jestli voják, nebo co. Vy víte kdo to je zelená vdova?

Studentka 3:

To je žena, která je bohatší než ten muž, ne?

D. Misařová:

Špatně! To by nemohla být slaměná vdova. To, že je žena bohatší než muž, takových já znám. Zelená vdova je žena bohatého manažera nebo podnikatele, která žije v satelitním městečku, vlastně ve zlaté kleci. Já jsem volala Honzovi Hergetovi a říkám mu: Pardon, s takovou krávou já točit nebudu. Ale pak jsem si uvědomila, že když jste dokumentarista, tak to musíte vzít jako výzvu a musíte udělat sondu do života této ženy. Protože mohou být nejrůznější důvody, proč to tak je. Teď točíme ženu podnikatele, to jsme včera začali stáčet.

J. Hanák:

Dáši, děkujeme mockrát. A až přijde ta třetí fáze, Černé vdovy, to určitě budeš vědět. (smích)

D. Misařová:

Já děkuji za pozvání.